

Tõsieludraamadest maanteedel

Tänavu on Eesti maanteedel hukkunud kümme kaaskodanikku, 24. jaanuaril loeti kokku 83 liiklusõnnetust.

AIN KALLIS

klimatoloog

Talv saabub alati ootamatult...

Juba aastaid kirjutab ilmataat koostöös liiklejatega n-ö stsenaariumi, mille järgi algavad õnnetused teedel kohe, kui “ootamatult saabub talv”. Esimese “talvapäeva” daatum erineb aastast aastasse vaid õnnetuspaikade, lõhutud autode ja ohvrite arvu poolest, kuid draama faabula on ikka kurvastavalt sarnane.

Põhiautor-lavastaja toob lavale arvukalt võimsaid tegelasi – tormi, tuisu, kiilasjää, lume, lörtsi ja teisi –, kellega, õigemini küll millega, peavad teelised eluvõitluses toime tulema. Siiski, olud on muutunud. Kui üle sajandi tagasi oodati kangesti aega, mil teed olid paksult lumega kaetud ehk saaniteed, siis nüüd on vastupidi. Tüse lumekiht võiks olla vaid suusaradadel ja põldudel, teedel hoiatatakse aga juhte isegi lumevaalude eest.

Tasa sõuad, kaugele jõuad...

Tõsisemad talvisemad probleemid algavad tavaliselt novembris – talvekuul. Siis jooksevad ka mardi- ja kadrisandid. Miks neid küll nii kutsutakse? Aga sellepärast, et ka vanadel aegadel tuli libedus ootamatult kätte. Kuna enamik eestlastest ei võinud ju korralikest naelpasteldest unistadagi, olid jooksjail traumad kerged tulema.

Arvamine, et hea varustus on põhiline, mis hoiab luud-kondid terved, on püsinud aastakümneid. Paar aastat tagasi, kui libedaga mitu autot kraavi läks, võis internetis lugeda, kuidas üks Delfi oraakel kuulutas: “Värdjad, koristage teelt ära oma 15 aastat vanad peldikud ja ostke normaalsed autod! Ärge ronige rooli, kui lumi grampi ajab!”

Tegelikult esineb palju ilmanähtusi, mis ajavad kraavi nii “vanad peldikud” kui ka ülinormaalsed sõidukid – jäätuv vihm, must jää või “tavaline” kiilasjää jne.

Novembris 1968 mõõdeti Väike-Maarjas traatidel 73 mm paksune jääkiht, mille kaal meetri kohta oli 416 grammi. Pole siis ime, kui liinid sellise raskuse all välja venivad ning katkevad.

Nädal tagasi kommenteeris asjamees “Aktuaalses kaameras” musta kolmapäeva liikluses: “Hooldust tehakse nagu tehakse.” Kuulajaile jäi mulje, et alles tuisu algusest kahe tunni möödudes on paslik sõitma minna – varem teede soolamine ei mõju... Olulised on ka õiged sõiduvõtted. Mis on muidugi õige jutt ...

Teedel varitseb jäiteoht!

Viimasel ajal kutsutakse kõike, mis on veest ja libe, jäiteks. Varem nimetati nii vaid jääkihti puudel,

põõsastel, traatidel või autodel. Mõnikord, näiteks pikema nn jäätuva vihma hoo ajal võib jääkiht puudel või elektriliinidel muutuda üpris kopsakaks. Kui jäitekihi paksus ületab kaht sentimeetrit, loetakse seda juba eriti ohtlikuks ilmanähtuseks.

Novembris 1968 mõõdeti Väike-Maarjas traatidel 73 mm paksune jääkiht, mille kaal meetri kohta oli 416 grammi. Pole siis ime, kui liinid sellise raskuse all välja venivad ning katkevad.

Ka jäätuvat vihma on mitu liiki. Sageli ei kipu veepiisad, mis tulevad soojemast õhukihist, külmuma, vaid jõuavad maani vedelas olekus. (Veetilkade temperatuur võib küündida kümnetesse miinuskraadidesse, enne kui külmuvad! Õigem olekski öelda, et jää sulamis-, mitte külmumistemperatuur on 0 kraadi!) Kui sellised piisad jõuavad maapinnale, külmuvad need momentaanselt jääkihiks.

Teedele tekkivat libedat kihti kutsutakse tavaliselt kiilasjääks.

Hoiatus “Jäiteoht!” on muidugi lühem kui “Teedel võib esineda kiilasjääd!”.

Kõige ohtlikum libeduse vorm on nn must jää. Tegelikult pole ta värvilt must, vaid lihtsalt läbipaistev, seega nähtamatu. Siit ka sünonüüm – puhas, klaar jää. (Tavaliselt jäätub vesi looduses suhteliselt kiiresti ning sisaldab õhumulle, mis muudavad jää näiliselt valgeks.) See on järjekordne näide, et looduses kehtivad seaduspärasused ei ühti inimühiskonnas toimivatega – kõik parteid lubavad ju muuta oma poliitika läbipaistvaks...

Musta jää tekke võimalusi on mitmeid. Sageli ilmub see maanteedele uduvihma sadamisel külmale aluspinnale. Minnesota osariigis USAs juhtus 2008. aasta detsembris selline lugu, et suurtel teedel külmus heitgaasides olev niiskus -20° juures ning põhjustas palju õnnetusi.

Musta jää tekkeks on ohtlikumad paigad sillad, sest külm õhk jahutab neid nii pealt- kui altpoolt ning teepinna temperatuur langeb kiiremini kui tavalistel teedel.

Üks sild Mississippi jõel Minneapolis linna lähedal oli tuntud musta jää tekke poolest. Silla sisse oli ehitatud isegi süsteem soolalahuse pritsimiseks jäiteohu korral. 2007. aastal langes sild aga kokku – kümme aastat kemikaali kasutamist kiirendas korrosiooni sillakonstruktsioonides.